

УДК 821.161.3 «1920/1930»

І. У. Каляда

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

**БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ 1920-Х ГАДОЎ: ПЕРАДУМОВЫ І НАКІРУНКІ
АЖЫЦЦЯЎЛЕННЯ**

У артыкуле разглядаюцца пытанні правядзення нацыянальнай палітыкі, вядомай як беларусізацыя, прычыны звароту да яе, асноўныя кірункі, адносіны да гэтай з'явы насельніцтва.

Вытокі беларусізацыі – у разгортванні беларускага нацыянальнага руху, які пачынаўся як культурна-этнаграфічны, у праграмных палажэннях нацыянальных партый, у пошуку форм нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва, што адбываўся ў сутыкненні розных поглядаў і меркаванняў. Сваю ролю тут адыграла і з'яўленне беларускага перыядычнага друку, дзейнасць урада БНР, абвешчэнне БССР. У 1920-я гады беларусізацыя набыла статус дзяржаўнай палітыкі.

Ключавыя словы: палітыка беларусізацыі, беларускі нацыянальны рух, перыядычны друк, дзяржаўная палітыка, нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва, беларускае насельніцтва.

Для цытавання: Каляда І. У. Беларусізацыя 1920-х гадоў: перадумовы і накірункі ажыццяўлення // Труды БГТУ. Сер. 6, История, философия. 2022. № 2 (263). С. 50–55.

I. U. Kolyada

Belarusian State Technological University

**BELARUSIZATION OF THE 1920S: PREREQUISITES AND DIRECTIONS
OF IMPLEMENTATION**

The article deals with the issues of the national policy known as Belarusization, the reasons for the appeal to it, the main directions, the attitude to this phenomenon of the population.

The origins of Belarusization – in the deployment of the Belarusian national movement, which began as a cultural and ethnographic, in the program provisions of national parties, in the search for forms of national-state construction, taking place in a clash of different views and opinions. The appearance of the Belarusian periodical press, the activities of the BNR government, the proclamation of the BSSR also played a role here. In the 1920s, Belarus acquired the status of a state policy.

Keywords: policy of Belarusization, Belarusian national movement, periodicals, state policy, national-state construction, Belarusian population.

For citation: Kalyada I. V. Belarusization of the 1920s: prerequisites and directions of implementation. *Proceedings of BSTU, issue 6, History, Philosophy, 2022, no. 2 (263), pp. 50–55 (In Belarusian).*

Уводзіны. 1920-я гады ў БССР адзначаны правядзеннем беларусізацыі – палітыкі нацыянальна-дзяржаўнага і нацыянальна-культурнага будаўніцтва. Асноўныя накірункі беларусізацыі былі вызначаны яшчэ беларускім нацыянальным рухам, які пачынаўся як культурна-этнаграфічны, калі пераважалі разрозненыя працявы навуковай, літаратурнай, культурна-асветніцкай дзейнасці сярод дробнай шляхты, уніяцкага духавенства, студэнтаў і выкладчыкаў Віленскага ўніверсітэта па вывучэнні мовы, культуры, звычаяў, гістарычнага мінулага беларусаў. Гэтая дзейнасць, накіраваная супраць афіцыйнай палітыкі самадзяржаўя, несла ідэі аднаўлення культурных і гістарычных традыцый беларускага народа, змагання з пагарднымі адносінамі да беларускай мовы, супраціўлення наступствам паланізацыі і русіфікацыі. Гэта быў своеасаблівы стыхійны пратэст супраць

ігнаравання самабытнасці беларускага этнасу, што спрыяла абуджэнню нацыянальнай самасвядомасці.

Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух дасягнуў новай якасці у канцы XIX ст. у дзейнасці групы «Гоман», члены якой (у большасці беларускія студэнты) прадпрымалі захады тэарэтычнага абгрунтавання існавання беларускай нацыі, патрабавалі сацыяльнага і нацыянальнага разняволення беларускага народа праз утварэнне федэрацыі свабодных раўнапраўных аўтаномных абласцей.

Асноўная частка. Адметным дасягненнем на шляху абуджэння нацыянальнай самасвядомасці, развіцця духоўнасці беларускага насельніцтва стала з'яўленне легальных беларускіх газет «Наша доля» і «Наша ніва», якія выступалі за нацыянальнае раўнапраўе беларускага народа, свабоднае развіццё яго культуры. Тут працавалі

В. Ластоўскі, М. Багдановіч, Я. Колас, Я. Купала, якія «выраслі ў народзе, ад народа не адарваліся, ім вядомы народныя патрэбы..., яны ведаюць народ, і народ ведае іх, – ведае і верыць ім» [1, с. 158]. Дзякуючы працы гэтых людзей усё больш шырокія колы грамадства Беларусі разумелі неабходнасць самастойнага развіцця, дзяржаўнага самавызначэння беларускага народа.

У перыяд Першай сусветнай вайны, Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый беларуская нацыянальная ідэя была канкрэтызавана ў праграмных палажэннях нацыянальных партый, што актыўна ўключыліся ў барацьбу за стварэнне беларускай дзяржаўнасці. Адзначым, што пошук форм нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва адбываўся складана, праз сутыкненне розных поглядаў і меркаванняў. Так, напрыклад, кіраўнікі Паўночна-Заходняга абкама РКП(б) А. Мяснікоў, В. Кнорын, К. Ландэр, І. Рагазінскі і іншыя лічылі, што беларускія губерні павінны ўвайсці ў склад РСФСР як Заходняя вобласць Расіі. В. Кнорын, старшыня Часовага ўрада Беларусі, сакратар ЦК КП(б)Б, які падзяляў гэтую ідэю, напіша наступнае: «Мы лічым, што беларусы не з'яўляюцца нацыяй, і што тыя этнічныя асаблівасці, якія іх аддзяляюць ад астатніх рускіх, павінны быць забытыя. Нашай задачай з'яўляецца не стварэнне новых нацый, а знішчэнне старых нацыянальных рагатак» [2, с. 13–14].

Такія погляды былі абумоўлены ідэяй адзінай і непадзельнай Расіі, адзінага народа, у склад якога павінны былі ўвайсці ўсе суседнія народы. І пакуль такая думка заставалася пануючай у кіруючых колах, спробы беларусізацыі былі асуджаны на правал.

Дзеячы беларускага нацыянальнага руху ў сваіх імкненнях пабудаваць самастойную Беларусь у згодзе з «Дэкларацыяй правоў народаў Расіі» імкнуцца стварыць свае органы ўлады, якія б абапіраліся на самыя шырокія масы працоўных. У лістападзе 1917 г. выканкамы Вялікай Беларускай Рады, Цэнтральная Беларускай вайскавай Рады выдалі адозву «Да ўсяго народа беларускага». Гэта, па сутнасці, была праграма нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва, дзе прадугледжвалася абвясчэнне Беларусі дэмакратычнай рэспублікай і яе федэрацыя з Расіяй і іншымі суседнімі рэспублікамі з адпаведным размежаваннем правоў краёвых і федэральных улад, перадача ўлады ў Беларусі Краёвай радзе; фарміраванне беларускага нацыянальнага войска і інш. Вялікая Беларуская Рада звярталася да ўсяго народа з заклікам узяць у свае рукі кіраванне краем. А для арганізацыі такой улады адозва аб'яўляла скліканне з'езда прадстаўнікоў беларускага народа (Першы Усебеларускі з'езд працаваў у Мінску ў снежні 1917 г.).

Падпісанне Савецкай Расіяй Брэсцкага міру (1918 г.) і падзел Беларусі ўзмацнілі незалежніцкія тэндэнцыі ў беларускім руху і завяршылі канчатковае выпяванне і самавыяўленне ідэі суверэннай Беларускай дзяржавы. Зразумела, што дасягнуць рэальнай незалежнасці, калі тэрыторыя краіны знаходзілася пад акупацыяй нямецкіх войскаў, было немагчыма. Тым не менш акупацыйныя ўлады перадалі ў распараджэнне Рады БНР пытанні гандлю, прамысловасці, знешняй палітыкі і культуры.

Адным з першых крокаў Народнага сакратарыята БНР пасля яе абвясчэння стала прыняцце пастановы аб дзяржаўным статусе беларускай мовы. Вельмі важным было адраджэнне беларускай школы (у 1918 г. беларускіх пачатковых школ налічвалася ўжо 350 [3, с. 227]). Адбывалася развіццё сярэдняй і вышэйшай школы. Дзейнічала гімназія ў Слуцку, у Мінску была адчынена Вышэйшая музычная школа (у далейшым пераўтвораная ў Беларускаю кансерваторыю), створана камісія па падрыхтоўцы адкрыцця Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта на чале з М. Доўнар-Запольскім.

Першачарговай задачай была падрыхтоўка педагагічных кадраў для школ, для вырашэння яе ўжо 1 красавіка 1918 г. пачалі сваю дзейнасць курсы беларусазнаўства, на якіх чыталіся лекцыі па гісторыі Беларусі беларускай літаратуры, геаграфіі, гісторыі беларускага права, беларускай мове.

У справе культурнага адраджэння важную ролю выконваў перыядычны друк. На старонках «Вольнай Беларусі», «Беларускага шляху» і іншых газет і часопісаў, якіх у 1918 г. выходзіла каля 20, адлюстроўваліся найважнейшыя падзеі грамадскага жыцця, друкаваліся творы Ф. Багушэвіча, Я. Купалы, А. Гаруна, Л. Лёсіка, А. Луцкевіча.

У маі 1917 г. па ініцыятыве А. Лявіцкага было створана Першае Таварыства Беларускай драмы і камедыі, якое ўзначаліў Ф. Ждановіч, і якое праз год было рэарганізавана ў Беларускі дзяржаўны тэатр.

Такім чынам, дзейнасць БНР з'явілася важным этапам культурна-нацыянальнага адраджэння. Бясспрэчны ўклад дзеячаў БНР у развіццё беларускай мовы, культуры, асветы, падрыхтоўку беларускіх нацыянальных кадраў, у фарміраванне нацыянальнай свядомасці беларусаў. Культурная спадчына БНР у значнай сваёй частцы была ўключана ў працэс будаўніцтва Савецкай Беларусі, у палітыку беларусізацыі 1920-х гг., у ажыццяўленні якой самы актыўны ўдзел прымуць былыя дзеячы БНР, такія як М. Доўнар-Запольскі, А. Смоліч, Я. Лёсік, А. Цвікевіч, С. Некрашэвіч.

За межамі Беларусі, на тэрыторыі Расіі, значную падрыхтоўчую працу па ўтварэнні Беларускай дзяржавы веў Беларускі нацыянальны камісарыят (Белнацкам) пры Народным камісарыяце па справах нацыянальнасцяў РСФСР. Дзейнасць яго пад кіраўніцтвам А. Чарвякова і З. Жылуновіча разгортвалася больш у культурна-асветніцкім і агітацыйным накірунку. Белнацкам наладзіў актыўную работу сярод беларусаў-бежанцаў, стварыў у іх асяроддзі розныя культурна-асветніцкія ўстановы, клубы, гурткі, курсы (Беларускае навукова-культурнае таварыства, клуб «Беларус» у Маскве, Беларускае вольна-эканамічнае таварыства, «Беларуская хатка» у Петраградзе).

У ліпені 1918 г. у Маскве пачаў сваю працу Беларускі народны ўніверсітэт, створаны па ініцыятыве Белнацкама, заняты якога наведвалі пераважна школьныя настаўнікі Беларусі. Першая савецкая газета на беларускай мове – «Дзянніца» – на сваіх старонках друкавала беларускі мастацкія творы, матэрыялы, якія асвятлялі дзейнасць Белнацкама, дакументы пра палітычную і культурна-асветніцкую работу ўрада БНР.

Пасля ўтварэння Беларуска-Літоўскай рэспублікі ў 1919 г. З. Жылуновіч, А. Чарвякоў і іх прыхільнікі, абураныя абкарнаннем тэрыторыі Беларусі, накіравалі ў ЦК РКП(б) пісьмо, у якім выказалі пратэст супраць тэрытарыяльнага падзелу рэспублікі. Вынікам такога захаду стала абвінавачванне іх на I Усебеларускім з'ездзе Саветаў у несвоечасовай пастаноўцы пытання аб утварэнні Беларускай савецкай дзяржаўнасці і выключэнне са складу ўрада БССР.

Разам з тым ва ўрадзе Літоўска-Беларускай ССР было разуменне таго, што замаўчаць беларускае пытанне ўжо не атрымаецца, пацвярджэннем гэтага стаў Дэкрэт аб дзяржаўных мовах, згодна з якім мовы беларуская, літоўская, польская, руская і яўрэйская аб'яўляліся агульнадзяржаўнымі. Тады ж Наркамат асветы прыступіў да беларусізацыі школ.

Пасля паўторнага абвясчэння ССРБ у ліпені 1920 г. хутка высветлілася, што рэспубліка ўзнаўляецца толькі на базе шасці паведаў Мінскай губерні, і, фактычна, беларусам была прадстаўлена культурна-нацыянальная аўтаномія ў межах гэтай губерні. З гэтага моманту пытанне аб пашырэнні тэрыторыі рэспублікі становіцца адным з галоўных у дзейнасці камуністаў-беларусаў, дзеячоў культуры і беларускага нацыянальнага руху.

Настойлівыя патрабаванні кіраўніцтва Беларусі вымусілі Прэзідыум ЦВК РСФСР прыняць пастановы (у 1924 і ў 1926 г.) аб перадачы БССР тэрыторый, дзе пражывала пераважна беларускае насельніцтва (шэраг паведаў Віцеб-

скай, Гомельскай і Смаленскай губерняў). У выніку ўзбуйнення тэрыторыя Беларусі перавысіла 125 тыс. км², на якой жыло каля 5 млн чалавек. Такая колькасць насельніцтва давала ўжо паставы лічыць сябе немалой нацыяй, ставіць перад сабой вялікамаштабныя задачы па эканамічным і культурным развіцці, ад паспяховага рашэння якіх залежаў і рост нацыянальнай свядомасці беларусаў.

Уз'яднанне Беларусі стала адной з галоўных перадумоў беларусізацыі, падмурак якой быў створаны у працэсе разгортвання беларускага нацыянальнага руху. Практычныя вынікі дзейнасці ўрада БНР па культурна-нацыянальным адраджэнні і дзейнасць Белнацкама ў гэтым кірунку фактычна стварылі першапачатковую базу, на аснове якой і будзе разгортвацца беларусізацыя.

У выніку абвясчэння Беларусі суверэннай дзяржавай адна з асноватворных ідэй нацыянальнага самавызначэння атрымала практычнае ўвасабленне, што адкрыла шырокае магчымасці для самастойнага развіцця народа, яго эканомікі і культуры. Кіраўніцтва БССР разумела, што ўсе праблемы – і эканамічныя, і сацыяльныя, і нацыянальныя, – трэба вырашаць у комплексе, паколькі абвастрэнне адных вяло да абвастрэння другіх.

Канцэптуальныя падыходы і накірункі беларусізацыі былі вызначаны яшчэ беларускім нацыянальным рухам, і многія з ідэй беларусізацыі ўжо тады пачалі ажышчэння. На ўзровень жа дзяржаўнай палітыка беларусізацыі фактычна была ўзнята пасля рашэнняў X і XII з'ездаў РКП(б) (1921 і 1923 гг.) з дакладным замацаваннем у адпаведных законах.

У снежні 1920 г. па ініцыятыве загадчыка аддзела Наркамата асветы П. Ілючонка былі адкрыты курсы беларусазнаўства для падрыхтоўкі настаўнікаў беларускіх пачатковых школ. Загадчыкам курсаў быў Я. Лёсік, у мінулым адзін з актыўных дзеячоў Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі. Пад яго рэдакцыяй у Мінску ў 1917–1918 гг. выходзіла беларускамоўная газета «Вольная Беларусь», на старонках якой ён выступаў за адраджэнне нацыянальнай свядомасці, роднай мовы і Беларускага краю. Ужо ў 1920-я гг. Я. Лёсік чытаў лекцыі ў БДУ, друкаваўся ў часопісах, стаў аўтарам граматыкі і правапісу беларускай мовы («Практычная граматыка беларускай мовы», «Беларуская мова. Правапіс»).

У канцы 1920-га г. з прапановай перавесці справаводства свайго наркамата на беларускую мову выступіў яшчэ адзін дзеяч гэтай партыі – У. Ігнатюскі (са снежня 1920 г. – народны камісар асветы БССР), што ў хуткім часе і было зроблена.

Ініцыятарам беларусізацыі ў сваім наркамце стаў намеснік наркама замежных спраў А. Бурбіс, дзе ўжо ў 1921 г. усё справаводства было пераведзена на беларускую мову.

Накірункі і спосабы ажыццяўлення беларусізацыі шмат у чым прадвызначылі пастановы, прынятыя ў лютым 1921 г. Так, быў пацверджаны дэкрэт урада Беларуска-Літоўскай ССР аб раўнапраўі ў якасці дзяржаўных беларускай, рускай, яўрэйскай і польскай моў, намечаны меры па стварэнні сістэмы дашкольнага выхавання і школьнай адукацыі, прафесійна-тэхнічных вучылішчаў і тэхнікумаў. Ставіліся практычныя пытанні аб выдавецтве, аб падтрыманні літаратураў і вучоных, якія працавалі на мясцовых мовах Беларусі [4, с. 78–79].

Разам з тым адзначым, што такія справы былі вынікам больш асабістай ініцыятывы пэўных людзей, цікавымі эпізодамі, а не мэтанакіраванай палітыкай улады ў Беларусі. Ва ўмовах савецкай сістэмы, якая характарызаваўся выключнай кіруючай пазіцыяй камуністычнай партыі, мясцовыя ініцыятывы толькі тады маглі мець поспех, калі яны адпавядалі канкрэтным цэнтральным партыйным дырэктывам.

Прынцыпы палітыкі беларусізацыі фактычна былі сфармуляваны ў 1923 г. на VII з'ездзе КП(б)Б (у сакавіку) і на пленуме ЦБ КП(б)Б (у ліпені), дзе вызначаўся комплекс мер па гаспадарчым адраджэнні краю, тэрытарыяльным самавызначэнні беларускага народа, развіцці беларускай мовы і нацыянальнай культуры, вылучэнні і выхаванні кадраў партыйнага, дзяржаўнага, прафсаюзнага апаратаў, што адкрывала шырокія магчымасці для ажыццяўлення ідэй беларускага адраджэння.

Пры распрацоўцы і ажыццяўленні беларусізацыі неабходна было ўлічваць шматнацыянальны склад насельніцтва Беларусі, яго своеасаблівае рассяленне на тэрыторыі рэспублікі. Паводле перапісу 1926 г., доля беларусаў складала 80,6%, яўрэяў – 8,2%, рускіх – 7,7%, палякаў – 2%, украінцаў – 0,7% і інш. [5, с. 60]. Адметнасцю было і тое, што беларусы галоўным чынам пражывалі ў вёсках, яўрэі, па прычыне існаваўшай пры царызме рысы аседласці, – у мястэчках і гарадах і складалі часам да 40–60% колькасці іх жыхароў. У гарадах у большасці пражывалі і рускія, хаця нямала іх было і ў сёлах. Астатнія нацыянальныя меншасці жылі як у гарадах, так і ў вёсках, утвараючы нярэдка даволі кампактныя групы.

Такое рассяленне стварала свайго роду нацыянальны разрыў паміж горадам і вёскай, а таксама ўносіла спецыфіку ў моўнае становішча – рускамоўны горад і беларускамоўная вёска.

Яшчэ адной асаблівасцю ажыццяўлення нацыянальнай палітыкі на Беларусі была непарцыянальна нізкая доля беларусаў у партыйных, савецкіх, гаспадарчых органах улады і кіравання, што па-свойму ўскладняла выпрацоўку і правядзенне нацыянальнай палітыкі. Беларусізацыя пачыналася тады, калі гэтая доля не дасягала і паловы. Такія суадносіны ў кіруючых органах тлумачацца тым, што яўрэі і рускія, якія пражывалі ў асноўным у гарадах і мястэчках, мелі больш магчымасцей атрымаваць добрую адукацыю. Невыпадкова паводле перапісу 1926 г., самая значная колькасць пісьменных сярод розных нацыянальнасцей Беларусі была ў яўрэяў – 70%, трохі меншая ў палякаў і рускіх – 50% і 49% адпаведна, у беларусаў – 36% [6, с. 60–61]. Пры распрацоўцы палітыкі беларусізацыі на кадравае пытанне будзе звернута асаблівая ўвага.

Неабходна адзначыць таксама нізкі эканамічны ўзровень развіцця Беларусі, павялічаны вайной і разрухай, якому спадарожнічаў жабрацкі ўзровень дабрабыту народа. Гаспадарчая адсталасць Беларусі і русіфікатарская палітыка царскага ўрада адбілася на культурным развіцці беларусаў. Падняць культурны ўзровень жыцця, а тым самым павысіць сацыяльную актыўнасць насельніцтва было адной з асноўных задач нацыянальнай палітыкі.

Афіцыйны статус дзяржаўнай палітыка беларусізацыі атрымала з прыняццем на II сесіі ЦВК БССР (у ліпені 1924 г.) пастановы «Аб практычных мерапрыемствах па правядзенні нацыянальнай палітыкі», згодна з якой раўнапраўнымі на тэрыторыі Беларусі абвешчаліся беларуская, руская, яўрэйская і польская мовы [7, с. 7–8]. Да гэтага часу на Беларусі ўжывалася пераважна руская мова. Беларуская мова выконвала зусім невялікі аб'ём сацыяльных функцый, нягледзячы на тое, што карэннае насельніцтва складала 80%. Для ўжывання яўрэйскай і польскай моў таксама не знаходзілася месца ў грамадскім жыцці, хаця на іх носбітаў прыпадаў значны працэнт у агульным складзе насельніцтва Беларусі.

Палітыка беларусізацыі складалася з дзвюх узаемазалежных частак – нацыяналізацыі і карэнізацыі. Першая азначала шырокае развіццё беларускай культуры (школы, ВНУ на беларускай мове, выданне кніг, навукова-даследчая работа па ўсебаковым вывучэнні Беларусі і г. д.), увядзенне беларускай мовы практычна ў кожную галіну грамадска-палітычнага і эканамічнага жыцця (перавод на беларускую мову партыйнага, дзяржаўнага, прафсаюзнага, кааператыва апаратаў і часцей Чырвонай арміі). А другая – вылучэнне прадстаўнікоў карэннага насельніцтва на партыйную, савецкую,

прафсаюзную і грамадскую работу, прычым такое вылучэнне адбывалася не па нацыянальнай прыкмеце (беларус не беларус), а па дзельных якасцях, веданні ўмоў і асаблівасцей Беларусі, дасканалым валоданні беларускай і рускай мовамі. Адсюль і назва гэтага накірунку – карэнізацыя, якая датычылася не толькі беларусаў, але і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей.

Не засталіся без увагі інтарэсы тых нацыянальных меншасцей, якія жылі на тэрыторыі Беларусі, што стала яшчэ адной характэрнай рысай беларусізацыі. Іх патрэбам надавалася значная ўвага ў шматлікіх пастановах і рашэннях, што прымаліся адносна беларусізацыі. Беларускія нацыянальна-дэмакратычныя дзеячы, у т. л. і савецкага перыяду, добра разумелі, што поспехі на шляху нацыянальнага адраджэння будуць залежаць ад таго, як успрымуць палітыку беларусізацыі іншыя этнічныя супольнасці Беларусі: не можа быць свабоднай і паважанай нацыя, якая сама не паважае правоў іншых народаў, тым больш калі апошнія з’яўляюцца нацыянальнымі меншасцямі. Адносіны да іх мовы і культуры былі аналагічнымі адносінам да беларускай мовы і культуры. Іх развіццё падтрымлівалася, забяспечвалася матэрыяльна і арганізацыйна. І дзякуючы гэтаму некарэннае насельніцтва ў аснове сваёй прыхільна ставілася да беларусізацыі.

Заклучэнне. На працягу 1924–1925 гг. працоўка праграмы беларусізацыі ў цэлым была завершана. У далейшым яна неаднарозова ўдакладнялася і дапаўнялася. Але асновы беларусізацыі, яе галоўныя накірункі былі распрацаваны да 1925 г. Гэты першы этап беларусізацыі амаль цалкам быў аддадзены ідэалагічнай падрыхтоўцы, тлумачэнню ў шырокіх колах насельніцтва мэтай і задач беларусізацыі, неабходнасці яе ажыццяўлення. Каб лепш падрыхтаваць разнамоўных людзей да гэтай падзеі, у рускіх перыядычных выданнях, якія павінны былі перайсці на беларускую мову, напрыклад, загадзя пачалі друкаваць на ёй матэрыялы, каб людзі паступова авалодвалі родным словам карэннага насельніцтва.

Такім чынам, палітыка беларусізацыі была добра распрацавана і разлічана на доўгі перыяд. Маючы сваёй мэтай развіццё беларускай культуры, адраджэнне нацыянальнай мовы, яна стала вызначальнай рысай усяго грамадскага развіцця БССР 1920-х гг. у яе ажыццяўленні ўдзельнічалі тысячы людзей: партыйных, камсамольскіх, прафсаюзных дзеячаў, настаўнікаў, прадстаўнікоў інтэлігенцыі. Беларусізацыя дала вялікую надзею на рэалізацыю ідэй нацыянальна-культурнага будаўніцтва, якія ў другой палове 1920-х гг. знайшлі сваё ўвасабленне на практыцы.

Спіс літаратуры

1. Лыч Л. Беларуская нацыя і мова. Мінск: Мастацкая літаратура, 1994. 227 с.
2. Асіноўскі С. Кнорын: «Мы лічым, што беларусы не з’яўляюцца нацыяй...» // Беларуская мінуўшчына. 1995. № 4. С. 12–15.
3. Мазец В. За сваё кроўнае // Маладосць. 1994. № 5. С. 224–231.
4. Чарвякоў А. За Савецкую Беларусь. Мінск: Беларускае выд-ва, 1927. 137 с.
5. Будзін Ш. А. Нацыянальнае пытанне. Мінск: Дзяржаўнае выд-ва Беларусі, 1932. 392 с.
6. Два гады нацыянальнай работы ў БССР: збор прамой, артыкулаў і рэзалюцый па нацыянальнаму пытанню. Мінск: Выд-ва Нацкамісіі ЦВК БССР, 1929. 167 с.
7. Практычнае вырашэнне нацыянальнага пытання ў БССР: у 2 ч. Мінск: Выд-ва Нацкамісіі ЦВК БССР. Ч. 1. Беларусізацыя, 1928. 152 с.

References

1. Lych L. *Belaruskaya natsyya i mova* [Belarusian nation and language]. Minsk, Mastatskaya litaratura Publ., 1994. 227 p. (In Belarusian).
2. Asinouski S. Knorin: “We believe that the Belarusians do not zyavdyayutstva nation...”. *Belaruskaya minuushchyna* [Belarusian history], 1995, no. 4, pp. 12–15 (In Belarusian).
3. Mazets V. During his blood. *Maladosts’* [Youth. Number], 1994. no. 5, pp. 224–231 (In Belarusian).
4. Charvyakou A. *Za Savetskuyu Belarus’* [For Soviet Belarus]. Minsk, Belaruskaye vydavetstva Publ., 1927. 137 p. (In Belarusian).
5. Budzin Sh. A. *Natsyyanal’naye pyitanne* [The national question]. Minsk, Dzyarzhzunaye vydavetstva Belarusi Publ., 1932. 392 p. (In Belarusian).
6. *Dva gady natsyyanal’nay raboty u BSSR: zbor pramou, artykulau i rezalyutsyy pa natsyyanal’nayu pytannyyu*. [Two years of national work in the BSSR: the collection of speeches, articles and resolutions on the national question]. Minsk, Vydavetstva Natskamisii TsVK BSSR Publ., 1929. 167p. (In Belarusian).

7. *Praktychnaye vyrashenne natsyanal'naga pytannya u BSSR: u 2 ch.* [The practical solution of the national question in the Byelorussian SSR. In 2 parts. Part 1. Belarusization]. Minsk, Vydavetstva Natskamisii TsVK BSSR Publ., 1928. 152 p. (In Belarusian).

Інфармацыя пра аўтара

Каляда Іна Уладзіміраўна – кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і паліталогіі. Беларуска-дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (220006, г. Мінск, вул. Свядлова, 13а, Рэспубліка Беларусь).

Information about the author

Kolyada Ina Uladzimirauna – PhD (History), Associate Professor, Assistant Professor, the Department of History of Belarus and Political Science. Belarusian State Technological University (13a, Sverdlova str., 220006, Minsk, Republic of Belarus).

Паступіў 20.09.2022